Päeval tukun, öösel tegutsen. Olen villakhiir!

Villakhiired ehk tšintšiljad on närilised, keda peetakse karusnaha kasvatamise eesmärgil, aga ka lemmikloomana.

Villakhiir koos oma sugulase meriseaga (paremal).

Selle viimase variandi pooldaja olen ka ise ning soovitan selle vahva pehme karvapalli lemmikloomaks võtta, sest mässamist temaga palju pole ning tema hooldamisega saavad hakkama ka pere väikseimad.

Sibelle Leel on villakhiired lemmikloomadeks olnud juba mitmeid aastaid.

Kuigi hinnalt on need loomakesed üsna kallid, pole nende pidamine eriti kulukas.

Tšintšilja on ööloom ja muutub aktiivsemaks pimeduse saabudes. Seetõttu sobib ta lemmikloomaks perre, kus päeval ollakse tööl või koolis ja koju naastakse õhtul.

Kui tšintšiljat varasest east saadik regulaarselt inimestega harjutada, võib ta muutuda väga taltsaks. Ta on üsna seltsiv loomake ja nõuab palju kammimist ja erilist hooldust. Tal on teravad lõikehambad, mis võivad plastmassist toidunõudele ja puuris olevatele plastleludele üks-null teha. Seetõttu võiksid nõud olla tugevast materjalist.

Võrreldes teiste närilistega elab villakhiir väga kaua, vahel ligi 20 aastat.

Külmakaitseks on sulgpehme karvapadi

Villakhiir kuulub näriliste seltsi ja on lähedane sugulane meriseaga. Tänu väga paksule karvkattele suudab villakhiir ellu jääda ka väga madalatel temperatuuridel. Ta on pärit Lõuna-Ameerikast, kus elutseb vabas looduses Andide mäestikus 3600–4900 meetri kõrgusel.

Villakhiire kasukas on väga soojapidav ja ülipehme, lausa siidine. Jänese kasukas on palju karusem!

Uskumatu pehmuse annab karvkattele asjaolu, et naha igast karvatupsust kasvab ühe karva asemel ligi 80 imepeent karvakest. Selles tupsus on ka pikemaid ja paksemaid pealiskarvu, mis looritavad naha pinna kaunitooniliseks.

Tüüpiline looduslik tšintšilja vorm, mida peetakse standardiks, võib olla erinevates toonides, kuna looma iga karv on kaetud heledamate ja tumedamate triipudega, mis loovad karvkatte pinnal kergelt laigulise efekti.

Värvitooni sügavus on isendite lõikes erinev, ulatudes hallist varjundist kuni mustani. Kõige tumedamad on alati karvatipud. Kõhualune on aga villakhiirel lumivalge. Silmad on alati mustad ja kõrvade värvus tume.

Kõige heledamad praeguseks aretatud vormid on valged. Tõeliseks iluduseks võibki pidada lumivalget, vahel ka väikeste tumedate laikudega isendit. Tegemist pole siiski albiinoga. On olemas ka valgeroosa tšintšilja, kelle puhul pigmendi olemasolu võib küündida ainult beeži varjundini. Selle looma käpad ja kõrvad on roosad ning silmade toon võib ulatuda roosast punaseni, rõhutades tumeda melaniini puudumist. Beeže tšintšiljasid on kahte tüüpi, kes erinevad teineteisest geneetilise koodi ning seega ka värvitooni poolest.

Eebenipuu värvi villakhiir on üleni must. On ka tumepruune eebenipuu vorme. Niisuguste isendite karvkate on ühtlaselt pruun, kõrvade-silmade värv aga roosa.

Söekarva vorm on üleni hall, ka käpad ja kõhualune.

Uuematest vormidest kohtab ka loomakasvatajate poolt aretatud lillat vormi. Selle looma keha on pehmet halli tooni, kõhualune valge. Hirvepruuni vormi värviskeem on silmanähtavalt teistsugune kui harilikul tšintšiljal. Kasukal on selgelt tuvastatav pruunikas toon.

Unimütsid tahavad laiutada

Villakhiir vajab elamiseks avarat ruumi. Spetsiaalseid puure on saadaval lemmikloomakauplustes, kuid selle võib meisterdada ka ise. Puuri saab valmistada sektsioonidega kassitarandikust, kuid siis tuleb juurde meisterdada kõrgemaid astmeid, kuna tšintšilja armastab aega veeta ka maapinnast kõrgemal.

Kaks villakhiirt võib majutada puuri, mille küljepikkus peaks olema vähemalt 50 cm ja kõrgus 1 m. Võrgusilmad ei tohi olla väga suured, vahest 5x2,5 cm ja noorloomade puhul veel väiksemad.

Kes ise puuri ehitab, peaks valima võrgu kaliibriks vähemalt 16 või rohkem, et loomad ei saaks seda läbi närida. Kõik puitdetailid tuleb paigutada väljapoole puuri.

Vastupidavaimaks aluseks on metallalus, mitte plastmass. Aga metallaluse puhul tuleb jälgida, et sellele ei jääks teravaid servi, et loomake end selle vastu ei vigastaks.

Puuri tuleb panna ka paar jämedat oksa, millel loomad saavad ronida ja koort näksida. Oksad võiks tuua metsast. Kui võtate neid koduaiast, siis kindlasti mitte selliseid, mida on eelnevalt töödeldud taimekaitsevahenditega.

Villakhiire lemmikuiks on paju ja pihlakas, mis on tema hammastele vastupidavad. Võib panna ka tihke puiduga viljapuid, nagu ploom, pirn, õunapuu. Oksad peavad puuris olema tugevasti kohale kinnitatud, sest kui oks koos tšintšiljaga alla kukub, võib loom väga haiget saada ja kukkumine võib lõppeda ka surmaga.

Väljastpoolt aeda võib oksad kinnitada võrguklambritega, mis aitavad neid õiges asendis hoida. Kindlasti ei tohi loom neid klambreid kätte saada, kuna ta lihtsalt närib need läbi.

Hea oleks loomakesele ehitada puuri ka pesakast, kus ta magaks. Kasti pikkus võiks olla vähemalt 50 cm ning laius ja kõrgus 25 cm. Pesakast tuleks asetada puuri põrandale ning hea, kui seal oleks ka ronimisriiul, kus nad saaksid oma jalgu puhata. Riiuli valmistamise materjaliks sobib võrk, mille silmad pole suuremad kui 1 cm. Pesakast tuleks vooderdada heintega.

Maiustada ja supelda – tolmus!

Villakhiiri tuleb toita spetsiaalse toiduga, mida harilikult müüakse graanulitena. Täiskasvanud isend sööb tavaliselt 35 g graanuleid päevas. Toit tuleks panna spetsiaalsesse söötjasse, mis vajadusel reguleerib ise järgmise vajamineva portsjoni loomale ette. Nii ei jää suuri söögikoguseid seisma ja roiskuma.

Tšintšiljad on kohanenud kõrge kiudainesisaldusega menüüga ja nende organism vajab ka pidevalt aasaheina. Head toidud, mida villakhiired armastavad, on Premium Snack Nature, Vitakraft (Chinchilla) Pellets, Vitakrafti Krächer, Betta, Charli Chinchilla Food.

Tšintšiljad on ka parajad maiasmokad. Nad armastavad rosinaid ja pähkleid, söövad mett ja õietolmu. Maiusega ei tohi aga liialdada, muidu loom rasvub ja kõht hakkab streikima.

Kui kõht korrast ära läheb, tohib villakhiirele anda vaid kuiva heina. Kättesaadav peab olema ka joogianum, mis kinnitada aia külge.

Villakhiir tahab võtta tolmuvanni – see aitab tal oma kasukat rasust puhtana hoida. Vanni tuleks loomale pakkuda kõige rohkem kümme minutit, isegi vähem. Poegimise ootel tšintšilja tolmuvanni võtta ei tohi.

Tolmuvanni valmistamine ei võta palju aega. Tuleb võtta mõni madal kast ja valada 5 cm kiht spetsiaalset vulkaanilisest tuhast või aktiviseeritud söest valmistatud tolmupulbrit. Kast asetada puuri põrandale. Loom vajab tolmuvanni kaks või kolm korda nädalas. Tolmupulber tuleb täielikult välja vahetada vähemalt kord kuus. Tolmuvanni ei tohi puuri jätta, sest loom reostab selle.

Tšintšiljat tuleb kammida spetsiaalse kammiga. Aeg-ajalt tuleb ette karva väljalangemist ja kahjustusi. Kui loom end lakub ja näksib, siis on see esimene märguanne sellest, et ta on stressis. Ta ei tunne end puuris turvaliselt ja tuleb vaadata, kas midagi on tema puuri muretsemata jäänud. Kui imetaval loomal hakkab karv välja langema rinnanibude juurest, pole sellest midagi hullu, see on täiesti normaalne nähtus. Pärast poegade võõrutamist piimast karv taastub.

Tšintšiljad saavad suguküpseks 3.–5. elukuul, kuid paaritumist ei soovitaks varem kui seitsmekuuselt. Emane isend indleb vaid kord kuus.

Paaritumine tuleb teostada hoolika uuringu järel, et vältida geneetilist sobimatust. Esmalt tuleb loomad majutada kõrvuti puuridesse ja kui nad teineteise vastu huvi ilmutavad, tõsta isasloom emasega ühte puuri. Vanemad võivad kokku jääda poegade iseseisvaks kasvamiseni. Korraga sünnib tšintšiljamammal kuni kolm poega. See tõstabki nende loomakeste hinna üsna kõrgele.

Villakhiired väga kuuma temperatuuri ei taha ning kui kuumakraadid ulatuvad üle 25, võib loom saada kuumarabanduse.

Villakhiir tuleb puurist välja tõsta, hoides sabast, teine käsi tuleb asetada looma keha alla, et ta saaks käele toetuda. Kunagi ei tohi teda kinni haarata kehast, kuna ehmatuse korral võib ta selle koha pealt karvad lahti lasta.

Looma võib mõnikord ka toas ringi liikuma lasta. Siis tuleb aga tähele panna, et ta teele ei satuks juhtmeid, mürgiseid toalilli, sest need ta lihtsalt närib läbi. Aken peaks suletud olema, sest ta võib sealt välja putkata ja siis on pehmet karvakera juba raske tabada.

Haigused villakhiirt eriti ei kimbuta. Levinumaks on seenhaigus. Haigus algab ninalt, sinna tekivad karvavabad punetavad laigud. Haigus levib haigelt loomalt tervele. Loom annab oma haigusest märku ka siis, kui on loid ja tema kõrvad vajuvad lonti.

Terve loom on liikuv ja elav, eriti õhtuti, sest päeval ta tukub või magab.

Villakhiir oma puuri eriti ei musta ja tema uriin ei haise. Piisab puuri koristamisest kaks-kolm korda nädalas.

Villakhiir on väga lapsesõbralik loom, taludes väntsutamist. Teda saab õpetada ka käe pealt sööma. Ja kui tahad temaga suureks sõbraks saada, piisab vaid käe pealt mee pakkumisest. Pärast paari korda tuleb loomake juba ise maiust lunima! Oma pererahvast õpib ta üsna ruttu hääle järgi ära tundma.

Tekst ja foto:
Piret Linnamägi

Küsimus ja vastus?!

Kuidas tuleks käituda ja mida ette võtta koeraga, kes on kasvanud sõnakuulmatuks? Kas panna magama?

Ükski koer ei sünni pahategijaks. Kuigi peab ütlema, et osa koeri on juba sünnilt domineerivamad (oleneb palju vanematelt saadud geenidest).
Kui sellist kutsikat õige kasvatuse ja õpetamisega vaos ei hoita, võtab ta täiskasvanuks saades karjajuhi rolli endale, muutudes kohati agressiivseks ka oma pere liikmete suhtes. Agressiivsus on kodukoera puhul sageli seotud:
1) armukadedusega (omandiinstinkt kellegi või millegi suhtes);
2) kohanematusega inimeste ühiskonnas elamisega;
3) harvematel juhtudel ka koera psüühilise hälbega;
4) koera argusega (parim kaitse on rünnak). Seda on samuti võimalik õige kasvatusega kõrvaldada või vähemalt nii palju vähendada, et koera ja inimeste vaheline suhe oleks vastuvõetav mõlemale poolele.

Lähtuvalt eelnevast on oluline juba esimeste käitumishälvete avaldumise puhul konsulteerida mõne koerte koolitajaga, kuna negatiivset on tunduvalt lihtsam ära hoida, kui hiljem ümberõpetamisega tegeleda.
Inimest, kes on normaalse koera viinud sellisesse seisu, et muu peale magama panemise ei aita, peaks seadusega karistada saama.

Aarne Väli,
koerteklubi Aktiiv koolitaja